

Flexibla skollokaler

Västerås stad

2025-08-26

Sammanfattning

PwC har på uppdrag av de förtroendevalda revisorerna i Västerås stad genomfört en granskning av flexibilitet i lokaler för skola och förskola. Granskningens syfte är att bedöma kommunens förmåga att säkerställa en hög nyttjandegrad och kostnadseffektivitet i sina utbildningslokaler genom anpassningsbara byggnadsstrukturer och kontinuerlig lokalresursplanering.

Nedan ses bedömning för varje revisionsfråga. För fullständiga bedömningar se respektive revisionsfråga i rapporten eller det avslutande avsnittet "Sammanfattande bedömningar utifrån revisionsfrågor".

Revisionsfrågor	FN	FSN	GSN	Bedömning	
1. Säkerställer kommunen att det finns tillräcklig kompetens för att leda behovsanalyser och processer kring planeringen av skollokaler?				Ja	
2. Säkerställer kommunen att skollokaler är flexibla och anpassningsbara för att kunna möta både nuvarande och framtida demografiska förändringar?				Delvis	
3. Har nämnden etablerade mekanismer för att systematiskt samla in och använda feedback från lärare, elever och annan skolpersonal eller andra förvaltningarna i processen för att utvärdera och anpassa skollokaler utifrån perspektivet flexibilitet?	E/T			Ja	
4. Finns det planer och resurser avsatta för integration av ny teknik i skollokaler för att stödja framtida undervisningsmetoder och lärandemiljöer?	E/T			Delvis	
5. Har kommunen en strategi för att identifiera och implementera alternativa användningsområden för skollokaler när behovet av skolplatser minskar?				Delvis	

Rekommendationer

Vi rekommenderar förskolenämnden och grundskolenämnden att:

- Att nämnderna reviderar funktionsprogrammet för förskolor och grundskolor, med mer detaljerade instruktioner avseende lokalernas flexibilitet för att säkerställa möjligheten till flexibilitet och alternativa användningsområden för att kunna möta både nuvarande och framtida demografiska förändringar.
- Att nämnderna antar tydligare riktlinjer för inhämtande av feedback från elever och skolpersonal, vilket säkerställer att elevers och skolpersonals åsikter synliggörs på lika villkor. Detta i syfte att säkerställa att skollokaler är flexibla och anpassningsbara för att kunna möta både nuvarande och framtida demografiska förändringar.
- Att nämnderna i kommande verksamhetsplan tillsätter ekonomiska medel för arbetet med digitalisering samt integration av ny teknik, för att möjliggöra integration av ny teknik.
- Att nämnderna antar tydliga måttal avseende nyttjandegrad i kommande lokalbehovsanalys för att leva upp till att hög nyttjandegrad och kostnadseffektivitet upprätthålls i förskole- och skollokaler.

Vi rekommenderar fastighetsnämnden, förskolenämnden och grundskolenämnden att:

- Att nämnderna arbetar fram och antar tydliga riktlinjer för integration av ny teknik i skollokaler samt möta framtida behov av nya undervisningsmetoder och lärandemiljöer för att säkerställa en tillgänglig och inkluderande lärmiljö.

Innehållsförteckning

Inledning	5
Bakgrund	5
Revisionskriterier	6
Avgränsning.....	6
Metod.....	6
Granskningsresultat	7
Kompetensförsörjning.....	7
Flexibilitet och anpassningsbara lokaler.....	10
Inhämtade av feedback från elever och skolpersonal	12
Integration av ny teknik	14
Alternativa användningsområden.....	16
Samlad bedömning.....	18
Rekommendationer.....	18
Sammanfattande bedömningar utifrån revisionsfrågor	19

Inledning

Bakgrund

De kommunala grundskoleverksamheternas behov av lokaler varierar över tiden. Lokalernas långa livslängd i kombination med förändringar i demografi, samhället och verksamheterna har inverkan på hur lokalerna behöver användas. Att bygga flexibla lokaler som kan säkerställa en hög nyttjandegrad både idag och på längre sikt är strategiskt och kostnadsmässigt effektivt.

De metoder som används för att anpassa lokalerna till olika verksamheter varierar, och det finns ingen universell lösning som passar alla kommuner och verksamheter. För att möta denna diversitet är det av betydelse att integrera olika former av flexibilitet i byggnader, lokaler och utemiljöer. Detta kräver en kontinuerlig lokalresursplanering och omvärldsanalys för att säkerställa att anpassningarna är relevanta och effektiva över tid.

Ungefär hälften av de kommunalt ägda lokalerna utgörs av faciliteter för förskola, grundskola och gymnasieskola. Skollokaler representerar därmed en betydande resurs och innebär en substantiell kostnad. Genom att strategiskt planera för framtida förändringar i lokalbehovet skapas möjligheter för välanpassade faciliteter samtidigt som det öppnar upp för ekonomiska besparingar. Kostnader och tidsinvesteringar för anpassningar eller tillbyggnader kan minimeras om den ursprungliga byggnaden är konstruerad med tanke på flexibel användning.

Utifrån denna bakgrund och revisorernas risk- och väsentlighetsanalyser har revisorerna beslutat att granska hur kommunen på kort och långsikt säkerställer en flexibilitet i lokaler för skola och förskola med anledning av den demografiska förändringen.

Syfte och revisionsfrågor

Granskningen syftar till att bedöma kommunens förmåga att säkerställa en hög nyttjandegrad och kostnadseffektivitet i sina utbildningslokaler genom anpassningsbara byggnadsstrukturer och kontinuerlig lokalresursplanering.

Revisionsfrågor:

1. Säkerställer kommunen att det finns tillräcklig kompetens för att leda behovsanalyser och processer kring planeringen av skollokaler?
2. Säkerställer kommunen att skollokaler är flexibla och anpassningsbara för att kunna möta både nuvarande och framtida demografiska förändringar?

3. Har nämnden etablerade mekanismer för att systematiskt samla in och använda feedback från lärare, elever och annan skolpersonal eller andra förvaltningarna i processen för att utvärdera och anpassa skollokaler utifrån perspektivet flexibilitet?
4. Finns det planer och resurser avsatta för integration av ny teknik i skollokaler för att stödja framtida undervisningsmetoder och lärandemiljöer?
5. Har kommunen en strategi för att identifiera och implementera alternativa användningsområden för skollokaler när behovet av skolplatser minskar?

Revisionskriterier

Med revisionskriterier avses de bedömningsgrunder som bildar underlag för revisionens analyser och bedömningar.

- Kommunallagen 6 kap 6 §
- God ekonomisk hushållning enligt kommunallagen (11 kap 1 §)
- Tillämpbara interna regelverk, policy och riktlinjer

Avgränsning

Granskningen omfattar fastighetsnämnden, förskolenämnden och grundskolenämnden. Granskningen avser revisionsår 2025.

Metod

Granskningen har genomförts genom intervjuer och granskning av styrdokument och protokoll. Intervjuer har skett med ansvariga chefer och tjänstepersoner i kommunen, vilka identifieras i samband med att granskningen introduceras. Intervjuer har genomförts med följande funktioner:

- Avdelningschef för lokalförsörjningsavdelningen inom teknik- och fastighetsförvaltningen
- Chef för projektavdelningen inom teknik- och fastighetsförvaltningen
- Avdelningschef för verksamhetslokaler inom teknik- och fastighetsförvaltningen
- Strateg för verksamhetslokaler för förskole- och grundskoleverksamheten inom barn- och utbildningsförvaltningen
- Lokalplanerare inom barn- och utbildningsförvaltningen
- Chef för ekonomi och lokalplanering inom barn- och utbildningsförvaltningen

Rapporten har kvalitetssäkrats i enlighet med PwCs interna rutiner och checklistor för kvalitetssäkring

De intervjuade har beretts möjlighet att sakgranska rapporten.

Granskningsresultat

Kompetensförsörjning

Revisionsfråga 1: Säkerställer kommunen att det finns tillräcklig kompetens för att leda behovsanalyser och processer kring planeringen av skollokaler?

Iakttagelser

Nämndernas reglementen

Inom ramen för granskningen har vi tagit del av reglementena för förskolenämnden,¹ grundskolenämnden² och fastighetsnämnden³. Enligt reglementena för förskolenämnden respektive grundskolenämnden §3 framgår att nämnderna ansvarar för att utveckla respektive verksamhet och ta initiativ till långsiktiga utvecklings- och strategifrågor för verksamheten. Nämnderna ansvarar även för regelbunden uppföljning av sin verksamhet. Detta gäller även för fastighetsnämnden vilket framgår i nämndens reglemente - §4.

Organisation

Under granskningen har det framgått att flera olika enheter inom Västerås stad är involverade i arbetet för att säkerställa flexibla skollokaler. Från fastighetsenheten håll består dessa av enheten för lokalförsörjning ansvarar för att leda arbetet med lokalplanering som att samordna arbetet med kommunens verksamheter. Lokalförsörjningsenheten ska samla in verksamheternas lokalbehovsplaner och tar sedan fram en kommunövergripande lokalförsörjningsplan. Lokalförsörjningsenheten fungerar därmed även som ett beredande organ inför politiska beslut för samtliga verksamheters lokalbehovsplaner. I samband med sakavstämning framgår att vissa verksamheters lokalbehovsplaner behandlas av berörd nämnd, vilket inte gäller för alla verksamheter. Vidare framgår att lokalförsörjningsenheten ansvarar för att samordna vakanta ytor, samt bereda och sammanställa behov av investeringar till fastighetsenhetens investeringsplan.

Fastighetsenhetens projektavdelning leder projekt avseende ny- och ombyggnation, tar fram tidsplaner, kostnadsbedömningar och genomförandestudier. Projektavdelningen ska även fungera som en länk mellan barn- och utbildningsförvaltningen, arkitekter och berörda entreprenörer under projekterings- och byggnationstiden.

¹ Förskolenämndens reglemente, antaget av fullmäktige 2022-12-01

² Grundskolenämndens reglemente, antaget av fullmäktige 2022-12-01

³ Fastighetsnämndens reglemente, antaget av fullmäktige 2022-12-01

Fastighetsförvaltarna inom fastighetsenheten ansvarar i sin tur för att sköta den löpande förvaltningen av befintliga lokaler. Förvaltarna ansvarar för planeringen av anpassning- och renoveringsbehov.

Barn- och utbildningsförvaltningens kompetensförsörjningsplan 2024-2027

Inom ramen för granskningen har vi tagit del av barn- och utbildningsförvaltningens kompetensförsörjningsplan för 2024-2027 (antagen av grundskolenämnden 2024-02-20 - §29). Vid granskning av förskolenämndens protokoll finner vi att kompetensförsörjningsplanen inte antagits av förskolenämnden. Syftet med planen är att belysa förvaltningens behov av kompetensförsörjning i dagsläget och i framtiden samt vilka åtgärder som behöver vidtas. Strategin syftar också till att skapa långsiktiga förutsättningar för och en strategisk helhetssyn för bakomliggande orsaker till kompetenshöjande insatser. Granskningen noterar att planen tydliggör hur förvaltningen ska säkerställa att kompetensbehovet för att leda behovsanalyser och processer kring planeringen av skollokaler.

För- och grundskolans lokalbehov 2025-2033

Inom ramen för granskningen har vi tagit del av två behovsanalyser för förskolans och grundskolans lokalbehov för åren 2025-2033. I behovsanalyserna framgår bland annat att en del av lokalerna inom både förskole- och grundskoleverksamheten är i behov av anpassningar för att möta nuvarande och kommande behov. Vidare framgår att antalet barn och elever inom förskole- och grundskoleverksamheten kommer att minska under åren 2025–2033. Det framgår dock att det kan ske en viss ökning av antalet elever inom grundskoleverksamheten. Av behovsanalyserna framgår även att det finns ett behov av att höja den tekniska funktionen på befintliga lokaler för att möta kommande behov. Under intervjuer har det framgått att dessa behovsanalyser tagits fram av barn- och utbildningsförvaltningens strateg för lokalplanering tillsammans med fastighetsenheten, där barn- och utbildningsförvaltningen haft det övergripande ansvaret för arbetet. Inom ramen för granskningen har vi även tagit del av en behovsbeskrivning av grundskolans lokalbehov i Västerås stad. Av behovsbeskrivningen framgår bland annat att arbetet med lokalplanering ställer krav på att flera olika kompetenser finns tillgängliga i arbetet. Dessa funktioner innefattar lokalplanerare, ekonomer från fastighetsenheten samt företrädare för verksamheten. Lokalplaneringen ska ledas av en projektledare från fastighetsenheten.

I granskningen framgår att barn- och utbildningsförvaltningen ansvarar för att tillhandahålla underlag av kommande lokalbehov till fastighetsenheten som i sin tur sammanställer den kommunövergripande lokalförsörjningsplanen. Barn- och utbildningsförvaltningen ska i samverkan med teknik- och fastighetsförvaltningens fastighetsenhet kontinuerligt föra dialog om möjliga lokallösningar utifrån demografiska och ekonomiska förutsättningar. Vidare framgår under intervjuerna att barn- och utbildningsförvaltningen i sin planering av kommande lokalbehov använder befolkningsprognoser som tas fram av statistikenheten inom Västerås stad.

Riktlinjer för lokalplanering

Vi har tagit del av två riktlinjer för lokalplanering inom förskole- och grundskoleverksamheten. Av dokumenten framgår att båda riktlinjerna antagits av förskolenämnden respektive grundskolenämnden. Dokumenten tydliggör kommunens uppdrag som huvudman enligt skollagen och att respektive nämnd ska sammanställa sitt behov i en lokalbehovsplan varje år, vilket kräver vägledande riktlinjer för lokalplanering. Vidare framgår det av riktlinjerna för lokalplanering att nämnderna ska ta del av information av nyckeltal och ekonomisk information kopplat till lokalkostnader och lokalanvändning. Av dokumentet framgår även att lokaler ska kunna ställas om till annan verksamhet vid förändrat barnunderlag eller andra förändrade förutsättningar. Utöver detta har vi tagit del av en gränsdragningslista (daterad 2023-01-01) som tydliggör ansvarsfördelningen avseende underhåll av befintliga fastigheter mellan barn- och utbildningsförvaltningen och teknik- och fastighetsförvaltningen.

Beställning av verksamhetsanpassning

Under intervjuerna har det även framgått att varje rektor ansvarar för att ansöka om/begära anpassning av befintliga lokaler. Vi har tagit del av underlag där det framgår att varje ansökan ska hanteras av ansvarig planerare inom barn- och utbildningsförvaltningen. Planeraren ansvarar sedan för att sammanställa och prioritera samtliga ansökningar tillsammans med verksamhetschef och denna lista skickas sedan till förvaltare inom teknik- och fastighetsförvaltningen. Planeraren inom barn- och utbildningsförvaltningen eller förvaltare inom teknik- och fastighetsförvaltningen ska återkoppla till berörd rektor med besked om ansökan avslås eller godkänns. Förvaltaren inom teknik- och fastighetsförvaltningen ska kontakta rektor för berörd verksamhet för att planera arbetet.

Den samlade bilden från intervjuerna är att det upplevs finnas en god kunskap och förståelse för de utmaningar som planering av flexibla skollokaler innebär, vilket gäller både kompetensen inom barn- och utbildningsförvaltningen samt teknik- och fastighetsförvaltningen. De kompetenser från barn- och utbildningsförvaltningen som deltar i arbetet är förvaltningens strateg för ekonomi- och lokalplanering, förvaltningens fyra lokalplanerare, förvaltningens ekonom. Verksamhetschefer inom barn- och utbildningsförvaltningen deltar främst i det inledande skedet av lokalplaneringen, där verksamhetscheferna kommunicerar sitt lokalbehov samt anpassning av lokaler till förvaltningens strateg för ekonomi- och lokalplanering. Under intervjuerna anges även att en rutin för effektivt lokalutnyttjande, lokalbanken, tagits fram som kommer behandlas av Fastighetsnämnden och stadsledningen under hösten 2025. Syftet med rutinen är att effektivisera lokalutnyttjandet inom hela Västerås stad. Rutinen för lokalbanken beskrivs mer ingående under revisionsfråga 5.

Bedömning

Säkerställer kommunen att det finns tillräcklig kompetens för att leda behovsanalyser och processer kring planeringen av skollokaler?

Fastighetsnämnden Ja

Förskolenämnden Ja

Grundskolenämnden Ja

Vi bedömer att det finns en tillräcklig kompetens för att leda arbetet med behovsanalyser samt planeringen av skollokaler. Bedömningen för fastighetsnämnden baseras på att det finns en tydlig ansvarsfördelning för planeringen av framtida lokalbehov inom skolan, där teknik- och fastighetsförvaltningen ansvarar för att sammanställa förskolenämndens och grundskolenämndens behov. Bedömningen baseras även på att det av tillhandahållna underlag framgår att teknik- och fastighetsförvaltningen ansvarar för att genomföra beställningar av verksamhetsanpassningar. Av nämndernas reglementen framgår även nämndernas ansvar för utvecklings- och strategifrågor, samt uppföljning av verksamheten. Vi bedömer dock att barn- och utbildningsförvaltningens kompetensförsörjningsplan inte tydliggör hur förvaltningen ska säkerställa att kompetensbehovet för att leda behovsanalyser och processer kring planeringen av skollokaler, vilket vi bedömer som en brist.

Bedömningen för förskolenämnden och grundskolenämnden baseras på att det i nämndernas reglemente finns en tydlig ansvarsfördelning avseende ansvar för utbildningsverksamheten samt avseende långsiktiga utvecklings- och strategifrågor. Vidare bedömer vi att det finns en tydlig ansvarsfördelning avseende verksamhetsanpassning av befintliga skollokaler samt planering av flexibilitet vid nybyggnation av skollokaler, vilket fastställs i respektive nämnds riktlinjer för lokalplanering.

Flexibilitet och anpassningsbara lokaler

Revisionsfråga 2: Säkerställer kommunen att skollokaler är flexibla och anpassningsbara för att kunna möta både nuvarande och framtida demografiska förändringar?

lakttagelser

Funktionsprogram för förskola och grundskola

Inom ramen för granskningen har vi tagit del av ett funktionsprogram för förskolor och grundskolor i Västerås stad (daterat 2023-11-01). Syftet med funktionsprogrammet anges vara att optimera helheten för samhällets och barnens bästa samt säkerställa att lokalerna är yteffektiva och kan användas på många olika sätt. Funktionsprogrammet ska tillgodose de behov barn och elever har enligt läroplanen och

utifrån ett barnrättsperspektiv. Funktionsprogrammet ska ses som ett stöddokument för att skapa likvärdiga läromiljöer i hela kommunen. Av dokumentet framgår att funktionsprogrammet tagits fram av representanter för barn- och utbildningsförvaltningen samt teknik- och fastighetsförvaltningen. I kontakt med representanter för barn- och utbildningsförvaltningen framgår att funktionsprogrammet inte antagits av förskolenämnden eller grundskolenämnden. Motiveringen till detta är att funktionsprogrammet betraktas som ett levande dokument som ständigt är i behov av uppdatering och justeras vid behov för att följa utvecklingen och nya kunskaper. Det framgår dock att nämnderna tagit del av dokumentet och informerats om innehållet.

Av funktionsprogrammet framgår att samnyttjande av lokaler alltid ska eftersträvas och alltid tas hänsyn till i planering av verksamheternas lokalbehov. Utöver detta finner vi inga andra skrivningar i dokumentet med fokus på flexibilitet av lokaler. I granskningen framgår att möjligheten att utforma lokaler för olika typer av skolverksamheter ska beaktas vid nybyggnation. Lokalernas grundstruktur ska beaktas på utifrån flexibilitet för att underlätta framtida till- eller ombyggnationer. Detta görs exempelvis genom att planera för flexibla installationssystem samt flexibilitet i fastighetens grundstruktur för att undvika mer omfattande ingrepp vid framtida till- eller ombyggnationer.

I under intervjuer framgår att barn- och utbildningsförvaltningen under 2025 startat upp projektet "Strategi för grundskolans framtida lokalbehov". Under intervjuerna framgår att projektet är ett initiativ från barn- och utbildningsförvaltningen, där fastighetsnämnden och grundskolenämnden informeras om arbetet. Syftet med projektet anges vara att ta fram en strategi för hur utbildningsverksamheten ska hantera sitt lokalbestånd på ett hållbart och kostnadseffektivt sätt. Fastighetsenheten finns representerad i projektets arbetsgrupp och styrgrupp.

Bedömning

Säkerställer kommunen att skollokaler är flexibla och anpassningsbara för att kunna möta både nuvarande och framtida demografiska förändringar?

Fastighetsnämnden Delvis

Förskolenämnden Delvis

Grundskolenämnden Delvis

Vi bedömer att fastighetsnämnden, förskolenämnden och grundskolenämnden delvis säkerställer att skollokaler är flexibla samt anpassningsbara för att kunna möta nuvarande och framtida demografiska förändringar.

Bedömningen baseras på att vi tagit del av ett upprättat funktionsprogram för förskolor och grundskolor, vilket främst används i samband med nyproduktion. I samband med nyproduktion ska lokalernas flexibilitet beaktas att underlätta framtida till- eller ombyggnationer av lokalerna, vilket vi bedömer som centralt för att möta framtida demografiska förändringar. Vi bedömer dock att funktionsprogrammet för förskolor och grundskolor saknar en mer ingående beskrivning av hur lokaler ska utformas för att säkerställa flexibilitet.

Bedömningen baseras även på att det under intervjuer framgån att barn- och utbildningsförvaltningen startat upp ett projekt för att hantera sitt lokalbestånd på ett hållbart och kostnadseffektivt sätt, vilket fokuserar på verksamhetens uppdrag att säkerställa anpassningsbara och flexibla lokaler. Vi ser även positivt på att fastighetsnämnden och grundskolenämnden informeras om detta arbete.

Inhämtade av feedback från elever och skolpersonal

Revisionsfråga 3: Har nämnden etablerade mekanismer för att systematiskt samla in och använda feedback från lärare, elever och annan skolpersonal eller andra förvaltningarna i processen för att utvärdera och anpassa skollokaler utifrån perspektivet flexibilitet?

lakttagelser

Under intervjuer med tjänstepersoner från barn- och utbildningsförvaltningen samt teknik- och fastighetsförvaltningen framgår att det görs systematiska utvärderingar för att samla in synpunkter från elever och skolpersonal avseende verksamhetslokalerna. Detta bekräftas även av de underlag vi tagit del av. Vi har inom ramen för granskningen tagit del av en inbjudan till en utvärderingstur som riktar sig till skolpersonal samt elever. Av dokumentet framgår dock inte på ett tydligt sätt om utvärderingen avser en nybyggnation eller ombyggnation av befintlig fastighet. Under intervjuerna har det även framgått att utvärderingar alltid görs i samband med nyproduktion där berörd rektor och skolpersonal får ge synpunkter på arbetet, vilket även görs i samband med upphandling vid nybyggnation. Vidare framgår att Västerås stad arbetar med barnkonsekvensanalyser, vilket gör att även synpunkter från barn och elever inhämtas.

Av lokalbehovsanalyserna för förskolan och grundskolan framgår att barn och ungas bästa bör komma i främsta rummet vid beslut om deras livsmiljö. Vidare framgår att barn och ungas välbefinnande är en hög prioritet för Västerås stad och att verksamhetslokaler ska tillgodose barnrättsperspektivet, likvärdighet, läroplan och modern forskning. Därför ska skolans inomhus- och utomhusmiljöer vara tillgängliga och inkluderande för alla. För att barn ska inkluderas i utformningen av deras fysiska miljö ska de få information och få möjlighet att komma till tals. Barn och ungas tankar och åsikter ska samlas in genom exempelvis gåturer eller enkäter.

Vi har tagit del av skriftliga rutiner avseende utvärdering av ny- och ombyggnation inom förskolan och grundskolan i Västerås stad. Av dokumentet framgår att det tagits fram av lokalplanerare samt samordnare inom barn- och utbildningsförvaltningen. Syftet med utvärderingsmaterialet är att kvalitetssäkra det funktionsprogram för förskolor och skolor som beskrivs i revisionsfråga 2. Vidare framgår att funktionsprogrammet ska ses som ett levande dokument. Utvärderingen genomförs genom att välja ut ett antal projekt inför kommande läsår, där både barn och vuxna ska involveras i utvärderingen. Totalt 10-12 vuxna och 5-8 barn ska delta under varje utvärderingstur. Efter detta ska en sammanställning av utvärderingsturen genomföras tillsammans med deltagarna och sedan sammanställas i en analys av utvärderingsturen.

I granskningen framgår även att förvaltare, lokalplanerare och verksamhetsansvariga från barn och utbildningsförvaltningen deltar inom ramen för dessa utvärderingar.

Bedömning

Har nämnden etablerade mekanismer för att systematiskt samla in och använda feedback från lärare, elever och annan skolpersonal eller andra förvaltningarna i processen för att utvärdera och anpassa skollokaler utifrån perspektivet flexibilitet?

Fastighetsnämnden Ej tillämbär

Förskolenämnden Ja

Grundskolenämnden Ja

Av tillhandahållna underlag framgår att fastighetsnämnden inte tilldelats något ansvar i utvärderingsprocessen av skollokaler. Därmed kan frågan inte bedömas för fastighetsnämnden.

Vi bedömer att det finns etablerade mekanismer för att samla in feedback från elever, lärare och övrig skolpersonal för att utvärdera skollokalernas flexibilitet för att möjliggöra anpassning. Bedömningen baseras på att det finns kända rutiner för utvärdering av ny- och ombyggnation. I rutinerna framgår på ett tydligt sätt hur utvärdering ska genomföras samt vi tagit del av en inbjudan till en genomförd utvärderingstur. Under intervjuerna bekräftas även att detta genomförs vid samtliga ny- och ombyggnationer.

Utvärderingsprocessen involverar barn och vuxna vilket tyder på ett inkluderande tillvägagångsätt som överensstämmer med barnkonsekvensanalyserna. Syftet med utvärderingarna är även att kvalitetssäkra funktionsprogrammet, vilket främjar flexibilitet i skollokalerna.

Integration av ny teknik

Revisionsfråga 4: Finns det planer och resurser avsatta för integration av ny teknik i skollokaler för att stödja framtida undervisningsmetoder och lärandemiljöer?

lakttagelser

I behovsanalyserna för förskole- och grundskoleverksamheten framgår att i strategin för att möta kommande behov ingår bland annat att höja kvaliteten på lokalernas tekniska funktion. Barn- och utbildningsförvaltningen ansvarar för att säkerställa kvaliteten på lokalernas tekniska funktion. Fastighetsenheten ansvarar för att installera den teknik som barn- och utbildningsförvaltningen ser behov av. Under intervjuerna framgår att det finns en digitaliseringsenhet inom barn- och utbildningsförvaltningen som fungerar som en stödjande funktion för fastighetsenheten i detta arbete genom att identifiera behov av ny teknik samt identifiera alternativ på tekniska lösningar för att möta dessa behov. Digitaliseringsenheten är även involverad i upphandlingen av ny teknik.

I förskolenämndens respektive grundskolenämndens verksamhetsplan för år 2025 finner vi inga skrivningar avseende särskilda satsningar, i form av ekonomiska resurser, på digitalisering eller integration av teknik i skollokaler.

Barn- och utbildningsförvaltningens digitaliseringsstrategi 2025-2027

Inom ramen för granskningen har vi tagit del av barn- och utbildningsförvaltningens digitaliseringsstrategi för åren 2025-2027. Av dokumentet framgår att strategin ska bidra till att uppnå de pedagogiska nämndernas mål som bland annat innefattar förbättrade skolresultat, likvärdighet och närvaro. Strategin innehåller tre utvecklingsområden:

- Adekvat digital kompetens
- Likvärdig användning
- Ändamålsenliga och effektfulla processer.

Digitaliseringsstrategin ska implementeras genom en årlig handlingsplan innehållande prioriterade aktiviteter för att uppnå de politiska målen. Uppföljning av strategin görs genom redovisning av aktiviteter i handlingsplanen. Vi har tagit del av handlingsplanen för år 2025 där det framgår att ett flertal aktiviteter kopplat till digitalisering formulerats.

Vi finner inga beskrivningar av integration av ny teknik i funktionsprogrammet för förskolan och grundskolan, som beskrivs i revisionsfråga 2.

I granskningen framgår bland annat att vid ny- och ombyggnationer ska den tekniska infrastrukturen anpassas så mycket som möjligt för att möta kommande behov av ny teknik. I samband med sakavstämning framgår att integration av ny teknik främst sker genom att mäta och effektivisera energiförbrukningen i skollokaler. Vidare framgår att det pågår ett pilotprojekt som syftar till att testa hur artificiell intelligens kan användas för att effektivisera energiförbrukningen. Vid intervjuer anges att arbetet med integration av ny teknik inte prioriteras i hög grad i samband med nybyggnation samt den övergripande lokalförsörjningsprocessen, vilket också lyfts av flera funktioner inom barn- och utbildningsförvaltningen vid APT. Detta beror främst på att det saknas ekonomiska medel kopplat till integration av ny teknik. Det anges att detta inte är ett fokusområde för barn- och utbildningsförvaltningens arbete.

Bedömning

Finns det planer och resurser avsatta för integration av ny teknik i skollokaler för att stödja framtida undervisningsmetoder och lärandemiljöer?

Fastighetsnämnden E/T

Förskolenämnden Delvis

Grundskolenämnden Delvis

Av tillhandahållna underlag framgår att fastighetsnämnden inte tilldelats något ansvar vad gäller att tillsätta planer och resurser för integration av ny teknik i skollokaler. Därmed kan frågan inte bedömas för fastighetsnämnden.

För förskolenämnden och grundskolenämnden bedömer vi att det delvis finns planer och resurser för att säkerställa integration av ny teknik för att främja framtida undervisningsmetoder och lärandemiljöer. Bedömningen baseras på att det finns en strategi för digitalisering för 2025-2027 som implementeras genom en handlingsplan med prioriterade aktiviteter.

Vi bedömer dock att det saknas tydliga rutiner för implementering av ny teknik i funktionsprogrammet för förskolan och grundskolan. Vidare bedömer vi att funktionsprogrammet för förskolan och grundskolan i Västerås stad saknar konkreta beskrivningar av integration av ny teknik. I nämndernas budget för år 2025 har inte några ekonomiska medel tillsatts för digitalisering, vilket enligt vår mening försvårar den praktiska implementeringen av digitaliseringsstrategin. Under intervjuerna har det även framgått att arbetet med integration av ny teknik i nybyggnationer har fått stå tillbaka utifrån prioriteringsskäl, vilket beror på avsaknad av tillräckliga ekonomiska medel.

Alternativa användningsområden

Revisionsfråga 5: Har kommunen en strategi för att identifiera och implementera alternativa användningsområden för skollokaler när behovet av skolplatser minskar?

lakttagelser

Rutin för lokalbanken

Inom ramen för granskningen har vi tagit del av ett förslag till rutin för lokalbanken i Västerås stad. Under intervjuerna framgår att dokumentet kommer att behandlas av fastighetsnämnden och stadsledningen under hösten 2025. Av dokumentet framgår att lokalbanken är en del av internhyresmodellen i Västerås stad, med syfte att effektivisera lokalutnyttjandet. Lokalbanken ger även möjlighet till verksamheter med hyreskontrakt att överföra outnyttjade lokaler till lokalbanken vilket innebär att verksamheten inte har någon hyreskostnad för dessa lokaler. I samband med sakavstämning framgår att det inte finns något beslutat mål från förskolenämnden och grundskolenämnden kopplat till nyttjandegraden av förskole- och skollokaler. Fastighetsförvaltningen är fastighetsägare och får därmed sina hyresintäkter från lokalförsörjningsavdelningen. Fastighetsenheten ansvarar för hanteringen av lokalbanken och lokalförsörjningsavdelningen har det övergripande ansvaret för arbetet. I de fall externt inhyrda verksamhetslokaler flyttas över till lokalbanken, kvarstår nämndens finansieringsansvar tills dess att lokalkostnaden kan överlåtas till lokalbanken.

Omprövning av lokaler i lokalbanken ska göras en gång per år. Utifrån denna omprövning ska en bedömning göras över vilka lokaler som fortsatt ska ingå i lokalbanken eller avvecklas. Samordnare inom lokalförsörjningsavdelningen ansvarar för att initiera processen för omprövning medan fastighetsenheten ansvarar för att genomföra omprövningen. Fastighetsnämnden ansvarar ytterst för att fatta beslut om en lokal ska avyttras eller rivas. Ekonomisk uppföljning av lokalbanken ska ske enligt den kommunövergripande uppföljningsprocessen.

Av rutinen framgår att det finns åtta kriterier för att en lokal ska kunna överlåtas till lokalbanken. Kriterierna rör tillgänglighet till fastigheten, tekniskt skick samt säkerhet i form av brandsäkerhet och utrymningsvägar. Ansökan om att flytta över en verksamhetslokal till lokalbanken, ska göras av berörd verksamhet. Lokalförsörjningsavdelningen gör i sin tur bedömningen om en lokal är lämplig att flytta över till lokalbanken. Lokaler i kommunens lokalbank ska i första hand hyras ut internt inom kommunens egen verksamhet och i andra hand till externa hyresgäster. I de fall det finns behov av att anpassa lokaler innan en ny hyresgäst tar över, bekostas dessa av fastighetsnämndens investeringsmedel. Driftkostnader som uppstår på grund av investeringen bekostas av den nya hyresgästen.

I granskningen framgår att lokalbanken främst kommer att omfatta utbildningsverksamhetens lokaler. Under intervjuerna framgår även att identifiering av alternativa användningsområden för

utbildningsverksamhetens lokaler sker inom ramen för arbetet med den kommunövergripande översiktsplanen. Vidare framgår att det pågår ett gemensamt arbete mellan barn- och utbildningsförvaltningen och teknik- och fastighetsförvaltningen för att ta fram en sammanställning av de utbildningslokaler som är tomställda och i behov av nya hyresgäster. Det framgår även att det finns ett stort antal lokaler som är i behov av anpassning för att möjliggöra alternativa användningsområden.

Under intervjuerna har det framgått att det finns utmaningar gällande ansvarsfördelning vid uthyrning av befintliga skollokaler, kopplat till både beslut om uthyrning och vilken funktion som ansvarar för tillsyn av lokalerna vid uthyrning. Det framgår att beslut om uthyrning tidigare fattades av fastighetsnämnden. I dagsläget sköts alla frågor kopplat till uthyrning av lokaler främst av barn- och utbildningsförvaltningen samt kultur, idrotts- och fritidsförvaltningen.

Bedömning

Har kommunen en strategi för att identifiera och implementera alternativa användningsområden för skollokaler när behovet av skolplatser minskar?

Fastighetsnämnden Delvis

Förskolenämnden Delvis

Grundskolenämnden Delvis

Vi bedömer fastighetsnämnden, förskolenämnden och grundskolenämnden har en strategi för att identifiera och implementera alternativa användningsområden för skollokaler. Bedömningen baseras på att det finns en tydlig rutin för lokalbanken/tomställda lokaler, vars syfte är att säkerställa ett effektivt lokalnyttjande i kommunen. Rutinen gäller för samtliga verksamheter i kommunen och är en del av den kommunövergripande internhyresmodellen. Omprövning av skollokaler ska ske en gång per år vilket tyder på att det finns en struktur för identifiering och bedömning av överskottslokaler. Vidare anges att identifiering av alternativa användningsområden för skollokaler sker inom ramen för den kommunövergripande översiktsplanen. I dagsläget saknas även tydliga måttal avseende nyttjandegrad i förskole- och skollokaler.

Vi bedömer dock att det finns utmaningar gällande ansvarsfördelning och tillsyn vid uthyrning av skollokaler, vilket försvårar möjligheten till effektivitet och i att implementera alternativa användningsområden, vilket även bekräftas under intervjuer. Det pågår ett arbete för att identifiera och sammanställa tomställda lokaler som kan nyttjas av andra hyresgäster, vilket är ett viktigt steg för att främja alternativ användning av överblivna skollokaler.

Samlad bedömning

PwC har på uppdrag av de förtroendevalda revisorerna i Västerås stad genomfört en granskning av flexibilitet i lokaler för skola och förskola. Granskningens syfte är att bedöma kommunens förmåga att säkerställa en hög nyttjandegrad och kostnadseffektivitet i sina utbildningslokaler genom anpassningsbara byggnadsstrukturer och kontinuerlig lokalresursplanering.

Utifrån genomförd granskning är vår samlade bedömning att fastighetsnämnden, grundskolenämnden och förskolenämnden inte helt säkerställt en hög nyttjandegrad och kostnadseffektivitet i sina utbildningslokaler genom anpassningsbara byggnadsstrukturer och kontinuerlig lokalresursplanering.

Rekommendationer

- Vi rekommenderar förskolenämnden och grundskolenämnden att:
- Att nämnderna reviderar funktionsprogrammet för förskolor och grundskolor, med mer detaljerade instruktioner avseende lokalernas flexibilitet för att säkerställa möjligheten till flexibilitet och alternativa användningsområden för att kunna möta både nuvarande och framtida demografiska förändringar.
- Att nämnderna antar tydligare riktlinjer för inhämtande av feedback från elever och skolpersonal, vilket säkerställer att elevers och skolpersonals åsikter synliggörs på lika villkor. Detta i syfte att säkerställa att skollokalerna är flexibla och anpassningsbara för att kunna möta både nuvarande och framtida demografiska förändringar.
- Att nämnderna i kommande verksamhetsplan tillsätter ekonomiska medel för arbetet med digitalisering samt integration av ny teknik, för att möjliggöra integration av ny teknik.
- Att nämnderna antar tydliga måltal avseende nyttjandegrad i kommande lokalbehovsanalys för att leva upp till att hög nyttjandegrad och kostnadseffektivitet upprätthålls i förskole- och skollokaler.

Vi rekommenderar fastighetsnämnden, förskolenämnden och grundskolenämnden att:

- Att nämnderna arbetar fram och antar tydliga riktlinjer för integration av ny teknik i skollokaler samt möta framtida behov av nya undervisningsmetoder och lärandemiljöer för att säkerställa en tillgänglig och inkluderade lärmiljö.

Sammanfattande bedömningar utifrån revisionsfrågor

Revisionsfrågor	FN	FSN	GSN	Bedömning	
1. Säkerställer kommunen att det finns tillräcklig kompetens för att leda behovsanalyser och processer kring planeringen av skollokaler?				Ja	
2. Säkerställer kommunen att skollokaler är flexibla och anpassningsbara för att kunna möta både nuvarande och framtida demografiska förändringar?				Delvis	
3. Har nämnden etablerade mekanismer för att systematiskt samla in och använda feedback från lärare, elever och annan skolpersonal eller andra förvaltningarna i processen för att utvärdera och anpassa skollokaler utifrån perspektivet flexibilitet?	E/T			Ja	
4. Finns det planer och resurser avsatta för integration av ny teknik i skollokaler för att stödja framtida undervisningsmetoder och lärandemiljöer?	E/T			Delvis	
5. Har kommunen en strategi för att identifiera och implementera alternativa användningsområden för skollokaler när behovet av skolplatser minskar?				Delvis	

2025-08-26

Rebecka Hansson

Uppdragsledare

Denna rapport har upprättats av Öhrlings PricewaterhouseCoopers AB (org nr 556029-6740) (PwC) på uppdrag av Västerås stad enligt de villkor och under de förutsättningar som framgår av projektplan från 2025-01-16. PwC ansvarar inte utan särskilt åtagande, gentemot annan som tar del av och förlitar sig på hela eller delar av denna rapport.